

การวิเคราะห์วิทยานิพนธ์แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (ปีการศึกษา 2546 -2553)*

ศาสตราจารย์ ดร.ชุติมา สัจจานันท์**

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์วิทยานิพนธ์แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชและเพื่อศึกษาการเผยแพร่และการนำผลการวิจัยจากวิทยานิพนธ์ไปใช้ วิธีการวิจัยใช้การวิจัยเอกสาร การวิเคราะห์เนื้อหาและการสำรวจ เครื่องมือการวิจัยคือ แบบบันทึกข้อมูล และแบบสำรวจ ประชากร ได้แก่ วิทยานิพนธ์และมหาบัณฑิตแขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมมาธิราช ปีการศึกษา 2546 - 2553 จำนวน 83 ชื่อเรื่อง และมหาบัณฑิตที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 83 คน

ผลการวิจัยพบว่า

วิทยานิพนธ์แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช จำนวนสูงสุดมีเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาระบบสารสนเทศ รองลงมาได้แก่ การใช้สารสนเทศ/แหล่งสารสนเทศ/ทรัพยากรสารสนเทศ วิธีการวิจัยที่ใช้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนาและการวิจัยเชิงสำรวจ เครื่องมือการวิจัยที่ใช้คือแบบสอบถามและสถิติที่ใช้คือสถิติพรรณนา ด้านการเผยแพร่และการนำผลการวิจัยจากวิทยานิพนธ์ไปใช้ ผลการวิจัยพบว่าวิทยานิพนธ์ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการเผยแพร่ ลักษณะการเผยแพร่วิทยานิพนธ์จำนวนสูงสุดคือการนำเสนอในการประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา และมีการนำผลการวิจัยไปใช้ในการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่ศึกษา แต่ยังเป็นส่วนน้อย

คำสำคัญ : สารสนเทศศาสตร์

*ทุนอุดหนุนการวิจัยมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

**อ.บ.(บรรณารักษศาสตร์) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,พ.ม.,อ.ม. (บรรณารักษศาสตร์) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,M.L.S. (Information Science) University of the Philippines ,EdD (Charles Sturt University, Australia) ศาสตราจารย์ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

An Analysis of the Master's Theses in Information Science of the School of Liberal Arts, Sukhothai Thammathirat Open University (2003-2010) *

Professor Dr. Chutima Sacchanand **

Abstracts

This research aimed to analyze master's degree theses in information science, School of Liberal Arts, Sukhothai Thammathirat open University and to study the dissemination and application of theses' findings. Documentary research, content analysis and survey method were conducted, using data collection form and questionnaire. Population were eighty three master's degree theses and graduates in information science, School of Liberal Arts, STOU.

It was found that the highest number of master's degree theses in information science was in the area of information system development, followed with the use of information, information sources and resources, and the lowest number was in the area of information/information resources. Research methodology most used was research and development, followed with survey method. Research instrument were documentary form and questionnaire. Descriptive statistical analysis were most used. In terms of dissemination and application of theses findings, it was found that most theses were not disseminated. Presentation of research findings in the graduate research conference was the most used for those who disseminate their research findings. In addition, application of theses to work development was found but still less.

Keywords: Information Science

* Funded by Sukhothai Thammathirat Open University

** B.A.(Library Science) Chulalongkorn University Dip. Teaching .M.A. (Library Science) , Chulalongkorn University M.L.S. (Information Science) University of the Philippines, EdD (Charles Sturt University, Australia) Professor , School of Liberal Arts, Sukhothai Thammathirat Open University

หลักการและเหตุผล

การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาเป็นการศึกษาค้นคว้าในระดับสูง มุ่งให้นักศึกษาสามารถแสวงหาความรู้และสร้างความรู้ใหม่โดยกระบวนการวิจัย วิทยานิพนธ์อันเป็นผลงานการศึกษาค้นคว้าวิจัยของนักศึกษาจึงมีความสำคัญ นอกจากจะเป็นข้อกำหนดส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาโทแผน ก และระดับดุษฎีบัณฑิตแล้ว ยังมีความสำคัญต่อการนำไปใช้ในการพัฒนาองค์กร พัฒนาวิชาชีพและศาสตร์ด้วย

งานวิจัยทางสารสนเทศศาสตร์ในประเทศไทยมีพัฒนาการตามศาสตร์ เนื่องจากการขยายการเปิดสอนระดับปริญญาโทและระดับปริญญาเอกทางสารสนเทศศาสตร์ในสถาบันการศึกษาต่างๆ ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยบูรพา และการเปิดสอนระดับปริญญาเอกในสาขาสารสนเทศศาสตร์ ที่มหาวิทยาลัยขอนแก่นและมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช รวมทั้งพัฒนาการขององค์ความรู้ในศาสตร์ ดังจะเห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงชื่อหลักสูตรที่เน้นสารสนเทศ โดยใช้ชื่อสารสนเทศศาสตร์ สารสนเทศศึกษา การจัดการสารสนเทศ การจัดการความรู้ เป็นต้น

งานวิจัยที่ศึกษาสถานภาพงานวิจัยทางสารสนเทศศาสตร์ในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นวิทยานิพนธ์ดำเนินการโดยนิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา และยังมีงานวิจัยที่ดำเนินการโดยผู้ประกอบวิชาชีพในอดีตมีจำนวนน้อยแต่มีจำนวนเพิ่มขึ้น ขอบเขตการศึกษามีทั้งครอบคลุมอย่างกว้างขวางในระดับประเทศทั้งวิทยานิพนธ์และงานวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ในประเทศไทย ในช่วงแรกจนถึง พ.ศ. 2536 (ชุดิมา สัจจามันท์ 2537) ครอบคลุมเฉพาะวิทยานิพนธ์สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในประเทศไทยที่เผยแพร่ระหว่าง พ.ศ.2537 - 2541 (เพ็ญสุภา นาทอง 2543) พ.ศ. 2542 – 2551 (ดวงกมล วงศ์จันทร์ 2554) ครอบคลุมระดับสถาบัน และกำหนดเฉพาะวิทยานิพนธ์ในช่วงใดช่วงหนึ่ง เช่น การวิเคราะห์วิทยานิพนธ์สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น พ.ศ.2539 - 2544 (ภรณ์ ศิริโชติ 2544) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พ.ศ. 2526 - 2549 (ธวัชพร ชังธาดา 2551) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พ.ศ.2533 - 2550 (ศิริพันธ์ รุ่งวิชานิวัฒน์ 2552)

งานวิจัยที่ครอบคลุมการศึกษสถานภาพงานวิจัยของนักวิชาชีพโดยเฉพาะ โดยทั่วไปกำหนดขอบเขตสถาบันอุดมศึกษาแห่งใดแห่งหนึ่ง และดำเนินการโดยนักวิชาชีพขององค์การสารสนเทศนั้นๆ ได้แก่ การสังเคราะห์งานวิจัยของสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น (ยุวดี มโนมยทิธิกาญจน์ สุทธิลักษณ์ พัดเพ็ง และพรชนิตว์ ลีนาราช 2550) การผลิตผลงานทางวิชาการของบรรณารักษ์สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ประไพพรรณ จารุทวี 2550) นอกจากนี้มีวิทยานิพนธ์ซึ่งศึกษาการผลิตผลงานทางวิชาการทุกประเภทของกลุ่มบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา โดยครอบคลุมงานวิจัยด้วย (เกษวรา หมั่นพียร 2547) เฉพาะงานวิจัยของบรรณารักษ์และนักสารสนเทศห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาทั้งมหาวิทยาลัยของรัฐและมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ชโรชนีย์ ชัยมินทร์ และรัตน

ณ ลำพูน 2553) ส่วนกลุ่มอาจารย์พบว่าไม่มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงในอดีตมีเพียงการศึกษาการผลิตผลงานทางวิชาการ ซึ่งรวมงานวิจัยด้วยแต่กำหนดเฉพาะอาจารย์ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ในวิทยาลัยครู (นิตยา ศรีสอน 2533)

สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เป็นมหาวิทยาลัยเปิดที่จัดการศึกษาระบบทางไกลด้านสารสนเทศศาสตร์แห่งแรกในประเทศไทยและในภูมิภาคอาเซียน และเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของประเทศที่เปิดสอนหลักสูตรสารสนเทศศาสตร์ โดยชื่อหลักสูตรว่า “สารนิเทศศาสตร์” และต่อมาเปลี่ยนเป็น “สารสนเทศศาสตร์” ในระดับปริญญาตรีเริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา 2532 และระดับปริญญาโทบัณฑิตเริ่มเปิดสอนในปีการศึกษา 2545 นับตั้งแต่ปีการศึกษา 2545 – 2553 มีผู้สำเร็จการศึกษานับถึงปีการศึกษา 2553 จำนวน 83 ราย ผลงานวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาได้เผยแพร่ออกสู่สังคมจำนวนมาก จึงเห็นสมควรมีการวิเคราะห์วิทยานิพนธ์แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เพื่อสะท้อนสถานภาพการจัดทำวิทยานิพนธ์แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ รวมทั้งการเผยแพร่วิทยานิพนธ์และการนำวิทยานิพนธ์ไปใช้ อันจะเป็นแนวทางกำหนดทิศทางและพัฒนากิจการและการเผยแพร่วิทยานิพนธ์ทางสารสนเทศศาสตร์ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ให้ตอบรับกับทิศทางการพัฒนาวิชาการและวิชาชีพสารสนเทศศาสตร์ และสังคมและเป็นข้อมูลองค์ความรู้ด้านการวิจัยในระดับบัณฑิตศึกษา สาขาสารสนเทศศาสตร์ในประเทศไทย อันจะขยายผลนำไปสู่การพัฒนาบุคลากร องค์กร วิชาการและวิชาชีพสารสนเทศศาสตร์โดยรวม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์วิทยานิพนธ์แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ในด้าน ผู้จัดทำ ปีที่ดำเนินการแล้วเสร็จ ขอบเขตเนื้อหา ระเบียบวิธีการวิจัย ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง สถิติที่ใช้ในการวิจัย

2. เพื่อศึกษาการเผยแพร่และการนำผลการวิจัยจากวิทยานิพนธ์ แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชไปใช้

ขอบเขตการวิจัย

การวิเคราะห์วิทยานิพนธ์แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครอบคลุมวิทยานิพนธ์ที่ได้รับอนุมัติให้สำเร็จการศึกษาระหว่างปีการศึกษา 2546-2553 รวมวิทยานิพนธ์ 83 ชื่อเรื่อง และมหบัณฑิต 83 คน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยนี้มีประโยชน์ต่อมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช โดยเฉพาะต่อสาขาวิชาศิลปศาสตร์ คณะกรรมการบริหารหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ วังวิชาการ วิชาชีพ และสังคม ดังนี้

1. เป็นแนวทางการนำไปใช้ในการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ การวางแผนการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับวิทยานิพนธ์ การกำหนดทิศทางการจัดทำ และการเผยแพร่วิทยานิพนธ์ทางสารสนเทศศาสตร์ของ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาวิชาการ วิชาชีพสารสนเทศศาสตร์ และสังคม
2. เป็นข้อมูลองค์ความรู้ด้านการวิจัยในระดับบัณฑิตศึกษา สาขาสารสนเทศศาสตร์ในประเทศไทย อันจะขยายผลนำไปสู่การพัฒนา เชื่อมโยงและกำหนดทิศทางร่วมกันในระหว่างสถาบันการศึกษา สารสนเทศศาสตร์รวมทั้งสถาบันทางวิชาชีพให้ตอบรับกับทิศทางการพัฒนาสังคม

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์วิทยานิพนธ์แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช การเผยแพร่และการนำผลการวิจัยจากวิทยานิพนธ์ไปใช้ พบว่า

1. ผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สารสนเทศศาสตร์) ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 65.06) และปีที่มีผู้สำเร็จการศึกษาสูงสุดคือ ปีการศึกษา 2551 มีผู้สำเร็จการศึกษา 19 คน รองลงมา ในจำนวนใกล้เคียงกันคือ ปีการศึกษา 2547 มีผู้สำเร็จการศึกษา 18 คน

2. วิทยานิพนธ์แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ ส่วนใหญ่มีขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาระบบสารสนเทศ จำนวน 43 เรื่อง (ร้อยละ 51.81) รองลงมาคือ การใช้สารสนเทศ/แหล่งสารสนเทศ/ทรัพยากรและบริการสารสนเทศ จำนวน 27 เรื่อง (ร้อยละ 32.53) เมื่อพิจารณาขอบเขตหัวข้อย่อย พบว่า จำนวนสูงสุดเป็นเรื่องการใช้สารสนเทศ/ทรัพยากรสารสนเทศ จำนวน 13 เรื่อง (ร้อยละ 15.66) รองลงมาเป็นเรื่องการพัฒนาระบบสารสนเทศด้านการบริหาร จำนวน 10 เรื่อง (ร้อยละ 2.45) ระบบสารสนเทศด้านการตลาด / ธุรกิจ อุตสาหกรรม จำนวน 8 เรื่อง (ร้อยละ 9.64)

3. ประเภทของการวิจัยพบว่าวิทยานิพนธ์แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ส่วนใหญ่เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา จำนวน 43 เรื่อง (ร้อยละ 51.81) รองลงมาเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 23 เรื่อง (ร้อยละ 27.71) โดยการวิจัยเชิงสำรวจ จำนวน 34 เรื่อง (ร้อยละ 40.96) ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ มีจำนวน 5 เรื่อง (ร้อยละ 6.02) และการวิจัยกึ่งทดลองมีน้อยที่สุด จำนวน 2 เรื่อง (ร้อยละ 2.41)

4. ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง/สิ่งที่ศึกษาของวิทยานิพนธ์แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ ที่จำนวนสูงสุด คือ ผู้ประกอบการ/พนักงานบริษัท จำนวน 14 คน (ร้อยละ 16.87) รองลงมานักวิชาการสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 13 เรื่อง (ร้อยละ 15.66) และ นักศึกษา จำนวน 11 เรื่อง (ร้อยละ 13.25) จำนวนน้อยที่สุด คือ วารสาร/หนังสือพิมพ์ จำนวน 2 เรื่อง (ร้อยละ 2.41)

5. วิทยานิพนธ์แขนงวิทยาศาสตร์ จำนวนสูงสุดใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือการวิจัยจำนวน 64 เรื่อง (ร้อยละ 77.11 รองลงมาคือ แบบสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม จำนวน 32 เรื่อง (ร้อยละ 38.55) และน้อยที่สุดคือแบบทดสอบ จำนวน 2 เรื่อง (ร้อยละ 2.41)

6. วิทยานิพนธ์แขนงวิทยาศาสตร์ จำนวนสูงสุดใช้สถิติเชิงพรรณนา จำนวน 55 เรื่อง (ร้อยละ 66.27) และใช้ทั้งสถิติเชิงพรรณนาและสถิติอ้างอิง มีจำนวน 23 เรื่อง (ร้อยละ 27.76) โดยวิทยานิพนธ์ที่มีขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาระบบสารสนเทศทั้งหมดใช้สถิติเชิงพรรณนา ส่วนวิทยานิพนธ์ที่มีขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้สารสนเทศ/แหล่งสารสนเทศ/ทรัพยากรและบริการสารสนเทศที่เป็นการวิจัยเชิงปริมาณทั้งหมด จำนวน 21 เรื่อง (ร้อยละ 25.30) ใช้สถิติพรรณนาและสถิติอ้างอิง

7. มหาบัณฑิตส่วนใหญ่ไม่ได้เผยแพร่วิทยานิพนธ์ จำนวน 50 คน (ร้อยละ 60.24) และมหาบัณฑิตที่เผยแพร่วิทยานิพนธ์ มีจำนวน 33 คน (ร้อยละ 35.76) ลักษณะการเผยแพร่วิทยานิพนธ์ส่วนใหญ่เผยแพร่ในการประชุม จำนวน 29 คน (ร้อยละ 34.94) โดยเป็นการประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา และมหาบัณฑิตที่เขียนบทความเผยแพร่มียจำนวน 8 คน (ร้อยละ 9.64)

8. มหาบัณฑิตส่วนน้อยนำผลงานวิทยานิพนธ์ไปใช้ โดยได้นำผลงานวิทยานิพนธ์ไปใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนางานของหน่วยงานที่มหาบัณฑิตทำงาน และการนำไปใช้อ้างอิงในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยพบว่า วิทยานิพนธ์แขนงวิทยาศาสตร์ส่วนใหญ่มีขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาระบบสารสนเทศ รองลงมาคือ การใช้สารสนเทศ/แหล่งสารสนเทศ/ทรัพยากรและบริการสารสนเทศ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาการของวิชาการและวิชาชีพสารสนเทศ ที่เกิดจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และแนวโน้มการวิจัยที่เรื่องที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งได้รับความสนใจอย่างมากโดยเฉพาะในต่างประเทศ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับชื่อหลักสูตร “สารสนเทศศาสตร์” ที่มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมมาธิราชเปิดสอนซึ่งเน้นการประยุกต์เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการสารสนเทศ อีกทั้งนักศึกษามีภูมิหลังที่หลากหลาย ทั้งด้านการศึกษา อาชีพ ตำแหน่งงาน ความต้องการและความสนใจศึกษา ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของรติพร ชังธาดา (2551) พบว่าในระยะหลัง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีวิทยานิพนธ์และการศึกษาค้นคว้าอิสระเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศมากที่สุด โดยเฉพาะในด้านการจัดเก็บและค้นคืนสารสนเทศ และระบบห้องสมุดอัตโนมัติ แต่ผลการวิจัยนี้แตกต่างจาก ผลการวิจัยของจรูญลักษณ์ ทัพโยธา (2538) ชโรชนีย์ ชัยมินทร์ และรัตนาน ลำพูน (2553); ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ (2536); ชูติมา สัจจามันท์ (2537) เพ็ญสุภา นาทอง (2543) ภรณ์ ศิริโชติ (2544) และสิริพันธ์ รุ่งวิชานวัฒน์ (2552) ที่พบว่าเรื่องการศึกษาผู้ใช้ การใช้สารสนเทศ/ทรัพยากรสารสนเทศ/ห้องสมุดและบริการจัดเป็นอันดับแรก

2. ประเภทของการวิจัยพบว่าวิทยานิพนธ์แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ส่วนใหญ่เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา สอดคล้องกับขอบเขตเนื้อหาการวิจัยที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาระบบ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่าวิทยานิพนธ์แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ส่วนใหญ่ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือการวิจัย สอดคล้องกับผลการวิจัยของชโรชนี ชัยมินทร์ และรัตน ฌ ลำพูน (2553) ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ (2531) ชูติมา สัจจามันท์ (2537) ดวงกมล วงศ์จันทร์ (2554) ประภาวดี สืบสนธิ์ (2530) เพ็ญสุภา นาทอง (2543) ภรณ์ ศิริโชติ (2521) ยุพดี จารุทรัพย์ (2528) รัตพร ชังธาดา (2551) และสิริพันธ์ รุ่งวิชานวัฒน์ (2552) แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามเป็นเครื่องมือการวิจัยที่วงวิชาการ/วิชาชีพสารสนเทศศาสตร์นิยมใช้อย่างแพร่หลายและ ต่อเนื่องไม่เฉพาะในประเทศไทยแต่รวมถึงในระดับสากล โดยเฉพาะการศึกษาผู้ใช้ การใช้สารสนเทศ/แหล่งสารสนเทศ/ทรัพยากรและบริการสารสนเทศ ซึ่งในการออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณนิยมใช้การสำรวจ โดยแบบสอบถาม (Wang 1999 : 63) อย่างไรก็ตามในระยะหลังในต่างประเทศมีความสนใจศึกษาวิจัยพฤติกรรมผู้ใช้ ในเชิงลึกมากขึ้น โดยเฉพาะในด้านความต้องการและการใช้สารสนเทศ และการแสวงหาสารสนเทศ วัง (Wang 1999 : 83) ยังได้แสดงทัศนะเพิ่มเติมว่าการวิจัยเชิงปริมาณให้คำตอบและความเข้าใจในภาพกว้าง แต่ยังมีปัญหาในเชิงลึกซึ่งไม่สามารถให้คำตอบอีก การนำการวิจัยเชิงคุณภาพมาใช้ในการศึกษาผู้ใช้ทำให้มีความเข้าใจพฤติกรรมผู้ใช้ในบริบทต่างๆ ในระดับลึก การวิจัยเชิงคุณภาพจึงได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นในวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ นักวิจัยเห็นว่าการใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการเสริมการวิจัยเชิงปริมาณ สอดคล้องกับแนวโน้มการวิจัยในวิชาชีพนี้ซึ่งนิยมใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (mixed method) มากขึ้น แต่พบน้อยในวิทยานิพนธ์ของมหบัณฑิต

3. วิทยานิพนธ์แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ จำนวนสูงสุดใช้สถิติเชิงพรรณนา รองลงมาใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติอ้างอิง สอดคล้องกับหัวข้อการวิจัยซึ่งส่วนใหญ่เป็นการวิจัยและพัฒนาระบบและประเภทของการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงพัฒนา และสอดคล้องกับผลการวิจัยของวัตสัน-บูเน (Watson-Boone 2007) ที่ระบุว่างานวิจัยของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ใช้สถิติเชิงพรรณนา

4. ผลการวิจัยพบว่ามหบัณฑิตจำนวนน้อยเผยแพร่วิทยานิพนธ์ สอดคล้องกับผลการวิจัยติดตามผลมหบัณฑิตหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สารสนเทศศาสตร์) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พบว่ามหบัณฑิตส่วนใหญ่ไม่ได้เผยแพร่วิทยานิพนธ์ (กาญจนา ใจกว้าง และชูติมา สัจจามันท์ 2550; 2553; ชูติมา สัจจามันท์ กาญจนา ใจกว้าง และกฤติกา จิวาลักษณ์ 2549; 2550) เหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งเนื่องจากช่วงดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ยังไม่ได้ประกาศหรือบังคับใช้ประกาศกระทรวง ศึกษาธิการ เรื่องเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ.2548 ซึ่งกำหนดเกณฑ์การสำเร็จการศึกษานักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ระดับปริญญาโทแผน ก แบบ ก 1 และ แบบ ก 2 และระดับปริญญาเอกแบบ 1 และ แบบ 2 ต้องเผยแพร่วิทยานิพนธ์เป็นส่วนหนึ่งของการสำเร็จการศึกษา

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า ลักษณะการเผยแพร่วิทยานิพนธ์ของมหาบัณฑิตส่วนใหญ่เผยแพร่ในการประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา นอกจากนี้มีการเผยแพร่ในการประชุมสัมมนาทางวิชาการที่มีเอกสารการประชุม (proceeding) และการเขียนบทความพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิชาการ สอดคล้องกับลักษณะการเผยแพร่ตาม ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ.2548 กำหนดเกณฑ์การสำเร็จการศึกษานักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ระดับปริญญาโท แผน ก แบบ ก 1 และ แบบ ก 2 และระดับปริญญาเอกแบบ 1 และ แบบ 2 ต้องเผยแพร่วิทยานิพนธ์เป็นส่วนหนึ่งของการสำเร็จการศึกษา โดยมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่วิทยานิพนธ์ ดังนี้ “... และผลงานวิทยานิพนธ์จะต้องได้รับการตีพิมพ์หรือน้อยกว่าหนึ่งฉบับในการให้ผลงานหรือส่วนหนึ่งของผลงาน ได้รับการยอมรับให้ตีพิมพ์ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์ทางวิชาการที่มีกรรมการภายนอกร่วมกลั่นกรอง (peer review) หรือเสนอต่อที่ประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (proceeding)”

5. ผลวิจัยพบว่ามหาบัณฑิตนำวิทยานิพนธ์ไปใช้ประโยชน์ แต่เป็นส่วนน้อย สอดคล้องกับผลการวิจัยนี้ที่พบว่ามหาบัณฑิตส่วนใหญ่ไม่ได้เผยแพร่วิทยานิพนธ์ และผลการวิจัยติดตามผลมหาบัณฑิต หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สารสนเทศศาสตร์) มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช พบว่ามหาบัณฑิตส่วนใหญ่ไม่ได้นำวิทยานิพนธ์ไปใช้ประโยชน์ (กาญจนา ใจกว้าง และชุติมา สัจจามันท์ 2550; 2553; ชุติมา สัจจามันท์ กาญจนา ใจกว้าง และกฤติกา จิวาลักษณ์ 2549; 2550) สาเหตุสำคัญ อาจเนื่องจาก โจทย์งานวิจัยที่ยังไม่ตอบสนองความต้องการของบุคคล องค์กรและสังคม รวมทั้งผลงานวิทยานิพนธ์ ซึ่งมักเป็นผลงานวิจัยชิ้นแรกของมหาบัณฑิต รวมทั้งปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบริบทหรือสภาพแวดล้อมในการทำงาน การสนับสนุนส่งเสริมการนำไปใช้จากผู้บริหารหรือผู้กำหนดนโยบาย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะครอบคลุมข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไปดังนี้

1. สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ในฐานะสถาบันที่ผลิตมหาบัณฑิต ควรมีการดำเนินการดังนี้

1.1 ควรจัดประชุมสัมมนาระดมความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ประกอบวิชาชีพคณาจารย์ ตลาดงาน และ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อกำหนดกำหนดกรอบทิศทางทางวิจัยทางสารสนเทศศาสตร์ ที่สอดคล้องกับความต้องการและการนำไปใช้ประโยชน์ของวงวิชาการวิชาชีพ เหมาะสมกับสมรรถนะของผู้สำเร็จการศึกษาระดับมหาบัณฑิต รวมทั้งระเบียบวิธีการวิจัยที่เหมาะสมกับแนวโน้มการวิจัยในระดับสากลที่ให้ความสำคัญกับการใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน และเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย โดยควรขยายผลจัดเป็นวาระการประชุมระดับชาติเพื่อให้มีการพัฒนาการวิจัยทางสารสนเทศศาสตร์โดยองค์รวม

1.2 ควรจัดปฐมนิเทศนักศึกษาให้ตระหนักถึงความสำคัญและข้อกำหนดของการเผยแพร่ผลงานวิทยานิพนธ์ ตลอดจนเผยแพร่ความรู้และการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการเขียนบทความวิจัยเพื่อนำเสนอ และตีพิมพ์เผยแพร่ระดับชาติ จัดให้คำปรึกษาและสร้างบรรยากาศการวิจัย การใช้ช่องทางการศึกษาทางไกลเพื่อให้มีการเผยแพร่ผลการวิจัยในวงกว้าง

1.3 ควรมีการสังเคราะห์ผลการวิจัยในประเด็นสำคัญทางวิชาชีพ เพื่อเชื่อมโยงการวิจัยกับการปฏิบัติ อันจะทำให้มีการใช้ประโยชน์จากผลงานวิทยานิพนธ์อย่างกว้างขวาง รวมทั้งการวิจัยต่อยอดต่อไป

2. สถาบันการศึกษาและสถาบันทางวิชาชีพสารสนเทศศาสตร์ ควรมีการวิเคราะห์งานวิทยานิพนธ์ของผู้สำเร็จการศึกษาและงานวิจัยของนักวิชาการ นักวิชาชีพ อย่างต่อเนื่องและจัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสะท้อนสถานภาพการวิจัยทางสารสนเทศศาสตร์ในประเทศไทยโดยรวม

รายการอ้างอิง

- กาญจนา ใจกว้าง และชุติมา สัจจานันท์. (2550). การติดตามผลมหาบัณฑิต หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สารสนเทศศาสตร์) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ปีการศึกษา 2549. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2550 (ทุนสนับสนุนจากงบประมาณรายจ่ายเงินรายได้ประจำปี 2550).
- _____. (2553). การติดตามผลมหาบัณฑิต หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สารสนเทศศาสตร์) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ปีการศึกษา 2551. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (ทุนสนับสนุนจากงบประมาณรายจ่ายเงินรายได้ ประจำปี 2552).
- เกษรวิภา วัฒนเพียร. (2547). การผลิตผลงานทางวิชาการของบรรณารักษ์ห้องสมุด สถาบันอุดมศึกษา. วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เจริญลักษณ์ ทวีโยธา. (2538). การวิเคราะห์การกระจายของเนื้อหาปริญญาบัตรทางบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย ซึ่งจัดพิมพ์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 – 2536. ปริญญานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชวนพิศ พรรัมย์. (2528). ปัญหาการผลิตผลงานวิชาการของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชโรชนีชัย ชัยมินทร์และรัตนา ณ ลำพูน. (2553). การวิเคราะห์เนื้อหางานวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ของบรรณารักษ์และนักสารสนเทศ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา. วารสาร สารนิเทศศาสตร์ 28 (2) : 37 – 48.
- ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ. (2536). การศึกษาผู้ใช้และความต้องการใช้สารนิเทศ : ทศนะจากงานวิจัย. ใน การประชุมทางวิชาการประจำปีของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ เรื่องบริการสารนิเทศสนองความต้องการของผู้ใช้จริงหรือกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร : สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย.
- ชุติมา สัจจานันท์. (2537). สถานภาพงานวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (ทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ).
- _____. กาญจนา ใจกว้าง และกฤติกา จิวาลักษณ์. (2549). การติดตามผลมหาบัณฑิตหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สารสนเทศศาสตร์) มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช ปีการศึกษา 2546 – 2547. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2549 (ทุนสนับสนุนจากงบประมาณรายจ่ายเงินรายได้ ประจำปี 2548).

- (2550). การติดตามผลมหาบัณฑิต หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สารสนเทศศาสตร์)
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ปีการศึกษา 2548. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
2550 (ทุนสนับสนุนจากงบประมาณรายจ่ายเงินรายได้ ประจำปี 2549).
- ดวงกมล วงศ์จันทร์. (2554). การวิเคราะห์วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาบรรณารักษศาสตร์
และสารสนเทศศาสตร์ในประเทศไทยที่เผยแพร่ระหว่าง พ.ศ. 2542 - 2551. วิทยานิพนธ์ศิลป
ศาสตรมหาบัณฑิต (บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.
- นิตยา ศรีสอน. (2533). การผลิตผลงานทางวิชาการของอาจารย์ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ในวิทยาลัยครู.
วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ประไพพรรณ จารุทวี. (2550). การผลิตผลงานทางวิชาการของบรรณารักษ์สำนักหอสมุด
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประภาวดี สืบสนธิ์. (2530). สถานะงานวิจัยบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์: การวิเคราะห์เชิง
ปริมาณ. ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย
- พิมพ์ร่ำไพ เปรมสมิทธิ. (2533). การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความต้องการและการแสวงหาสารนิเทศ. วารสาร
ห้องสมุด 34 (ตุลาคม-ธันวาคม) : 72 – 79.
- เพ็ญสุภา นาทอง. (2543). การวิเคราะห์วิทยานิพนธ์สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศ ศาสตร์ใน
ประเทศไทยที่เผยแพร่ระหว่างปีพุทธศักราช 2537 – 2541. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ภรณ์ ศิริโชติ. (2521). การวิเคราะห์วิทยานิพนธ์สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2528 - 2519. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต
ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- (2544). การวิเคราะห์วิทยานิพนธ์สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น พ.ศ.2539 – 2544. บรรณารักษศาสตร์และ สารนิเทศศาสตร์ มข. 19(2): 86-98.
- ยุพดี จารุทรัพย์. (2528). การใช้วิทยานิพนธ์ทางบรรณารักษศาสตร์ของผู้บริหารห้องสมุด
มหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์.
กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ยุวดี มโนมยทิศาญจน์ สุทธิลักษณ์ พัดเพ็ง และพรชนิตว์ ถิ่นราช. (2550). การสังเคราะห์งานวิจัยของ
สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. สำนักวิทยบริการ. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น

- รัถพร ชังธาดา. (2551). การวิเคราะห์งานวิจัยสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่จัดพิมพ์ตั้งแต่ปี พ.ศ.2528 – 2549. วารสารวิจัย สมาคมห้องสมุด
แห่งประเทศไทย 1(1): 43-81
- สิริพันธ์ รุ่งวิชานีวัฒน์. (2552). การวิเคราะห์วิทยานิพนธ์สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พ.ศ.2533 - 2550. วารสารวิทยบริการ 20,3 (กันยายน - ธันวาคม) :
2-22
- Fiedel, R. (2008). **Mixed Methods Research in Library and Information Science**. Library and
Information Science Research, 30: 256-272.
- Wang, Peiling. (1999). **Methodologies and Methods for User Behavioral Research**. Annual Review
of Information Science and Technology. 34: 53 -99.
- Watson-Boone. (2000). **Academic Librarians as Practitioner-Researchers**. Journal of Academic
Librarianship. 26 (2): 85-93.
